

РОЗДІЛ 9 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/32>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ SOME ISSUES REGARDING THE RATIFICATION OF THE ISTANBUL CONVENTION

Бойчук Д.С., к.ю.н.,
старший викладач кафедри права Європейського Союзу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Гроза Д.В., студентка II курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено проблемним питанням щодо ратифікації Україною Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). У процесі дослідження визначено історичний розвиток нормативної боротьби з насильством проти жінок та домашнім насильством, а також передумови створення Конвенції. Установлено, що домашнє насильство поширене не тільки в неблагополучних сім'ях, а може торкнутися кожного, адже поганий майновий чи соціальний стан не є єдиними причинами для нього. Проведено співвідношення визначення домашнього насильства в Кримінальному кодексі України та тексті Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, особлива увага приділялась поняттю систематичності (трьох і більше разів) та призначенню покарання за вчинення домашнього насильства. Підтверджено тезу про ґрунтування Стамбульської Конвенції на 4 стовпах (the four Pillars) – 4P: Prevention, Protection, Prosecution, Policy Integration; підтримується точка зору про те, що саме цей підхід здатний вирішити проблему домашнього насильства та насильства проти жінок. Конвенція визнала насильство проти жінок як порушенням прав людини, так і видом дискримінації. Проаналізовано стан національного законодавства у сфері протидії домашньому насильству та насильству щодо жінок, яке потребує подальшого вдосконалення та гармонізації відповідно до права Європейського Союзу в умовах адаптації законодавства України до *acquis* ЄС. Надано роз'яснення понять «гендер» та «соціальна роль», наведених у Конвенції, наведено аргументи на користь думки про те, що зміст зазначених понять не створює передумов до їх отождолення з представниками сексуальних меншин. Наведено статистичні дані щодо скоєння кримінальних правопорушень у сфері домашнього насильства та насильства проти жінок як в Україні, так і за її межами. Наведено приклади із судової практики, а також супроводжувальні проблеми щодо вирішення справ такої категорії. Сформульовано пропозиції методів виховання молодого покоління для мінімізації в майбутньому виникнення домашнього насильства та насильства проти жінок на всіх рівнях навчання.

Ключові слова: домашнє насильство, Стамбульська конвенція, насильство проти жінок, гендер, соціальна роль, гендерні стереотипи, дискримінація.

The article is dedicated to the issues related to Ukraine's ratification of the Convention on the prevention and combating of violence against women and domestic violence (Istanbul Convention). During the research identified the historical development of the normative fight against violence against women and the domestic population, as well as the preconditions for the establishment of the Convention. It has been established that domestic violence is not only prevalent in disadvantaged families, but can affect anyone, as poor property or social status is not unique to them. The relationship between the definition of domestic violence in the Criminal Code of Ukraine and the text of the Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence has been studied. The thesis on the substantiation of the Istanbul Convention on 4 pillars (four pillars) – 4P: Prevention, Protection, Prosecution, Policy Integration is confirmed. Recognized violence against women as both a violation of human rights and a form of discrimination. The state of national legislation in the field of combating domestic violence and violence against women in need of further improvement and harmonization with the law of the European Union in the context of adaptation of Ukrainian legislation to the EU *acquis* is analyzed. The concepts of "gender" and "social role" given in the Convention are clarified, and arguments are given that the content does not create the preconditions for identifying them with members of sexual minorities. Statistics on the commission of criminal offenses in the field of domestic violence and violence against women both in Ukraine and abroad are presented. Examples from case law are given, as well as problems with resolving cases of this category. The offer of methods of education of young generation for minimization in the conditions of emergence of domestic force and force against women at all levels of training is formulated. The state of national legislation regarding domestic violence and violence against women, which needs to correspond with EU law, is analyzed. Statistics on the commission of criminal offenses concerning domestic violence and violence against women are shown. Examples from case law and accompanying problems in resolving cases of this category are provided. Means of educating the younger generation to minimize the future occurrence of domestic violence and violence against women at all levels of education are suggested.

Key words: domestic violence, Istanbul Convention, violence against women, gender, social role, gender stereotypes, discrimination.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми насильства щодо жінок та домашнього насильства досліджували такі вчені, як О. Харитоновна, О. Уварова, Ю. Левченко, А. Васильєв, К. Юртаєва, Н. Аніщук та інші.

Мета статті – розглянути проблемні питання, які стоять на шляху до ратифікації Стамбульської Конвенції та аналіз інших норм національного законодавства у зв'язку з реалізацією положень Конвенції такого кримінального правопорушення, як домашнє насильство за статтею 126-1 Кримінального кодексу України.

Вклад основного матеріалу. В умовах сьогодення жінки в демократичних правових режимах нормативно визнаються рівними з чоловіками в можливостях участі

в громадсько-політичній, культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї. Але є низка проблемних питань не тільки правового, а й морального характеру, як-от слабкість інструментів практичного забезпечення такої рівності, різні підходи до визначення рівності та ключових її концепцій, гендерні стереотипи в соціумі. Розглянемо проблемні питання правового характеру.

Аналіз історії доводить, що жорстоке поводження із жінками сягає давнини. Жінкою можна було розпоряджатися як річчю (купити, продати, викрасти), вона була власністю чоловіка. Уважаємо, що ця юридично закріплена (хоч і несправедлива) нерівність між чоловіками та жінками

зумовлена саме фізичною нерівністю сил, що призвело до домінування над жінками та породило насильство над ними [1, с. 19]. З розвитком науки та відходженням фізичної сили на другий план жінки поступово отримують можливості для власної реалізації та встановлення рівного соціально-правового статусу з чоловіками, зокрема, через інтелектуальну працю. Однак не можна стверджувати, що всі проблеми «discrimination-related» є вирішеними в наш час.

Нині існує міф, що проблема домашнього насильства постає тільки в неблагополучних сім'ях, але ми не можемо повністю поділити таку точку зору і вважаємо, що домашнє насильство може торкнутися абсолютно кожного, оскільки майновий чи соціальний стан певної сім'ї не є єдиною детермінантою для виникнення домашнього насильства. Ми погоджуємося з наявною в науковій літературі думкою про те, що домашнє насильство не має ні соціальних, ні національних меж, трапляється у всіх суспільних прошарках (незалежно від рівня освіти, матеріального стану чи інших критеріїв). Причини, вияви і наслідки насильства в певних випадках можуть бути унікальними. Психологічний стан дівчини, жінки, яка постраждала від насильницьких дій, залежить від ситуації насильства, типу насильницьких дій, їх частоти, того, хто є насильником, які з ним (нею) у жертви відносини і, звичайно, від особистості самої людини, яка постраждала. Психологічні вияви результатів насильницьких дій можуть спостерігатися в різних сферах життя людини і впливати на неї протягом тривалого періоду [2, с. 29].

Європейський політико-правовий простір (на рівні як ЄС, так і Ради Європи) давно шукає способи подолати домашнє насильство та насильство проти жінок. Рада Європи у 2002 році впровадила Рекомендації (Council of Europe Recommendation Rec (2002)5) країнам-учасникам щодо захисту жінок від насильства [3], Рекомендації CM/Rec (2007)17 про стандарти та механізми гендерної рівності [4], Рекомендації CM/Rec (2010)10 про роль жінок та чоловіків у недопущенні й вирішенні конфліктів та зміцненні миру [5].

З ухваленням Конвенції стала очевидною необхідність гармонізованих правових стандартів для забезпечення того, щоб жертви отримували однаковий рівень захисту в Європі. Зростає політична воля до дій: Міністри юстиції країн-членів Ради Європи почали обговорювати необхідність посилення захисту від домашнього насильства (зокрема, від насильства з боку інтимного партнера). Ухвалено рішення запустити широкомасштабну кампанію з боротьби з насильством проти жінок.

На рівні ЄС проведено опитування (Survey on violence against women in EU (2012)) [6], що показало реальний рівень проблеми в Європі, пов'язаної з фізичним та/або сексуальним насильством із боку партнера або не-партнера з 15 років. Поставлено питання жінкам-респондентам про те, чи зіштовхувалися вони з фізичним та/або сексуальним насильством із боку партнера або не-партнера. Країнами з найвищим показником насильства проти жінок стали Данія (54%), Фінляндія (47%) та Швеція (46%). Найнижчі показники мали Польща (19%), Австрія (20%) та Хорватія (21%). Для порівняння з іншими країнами: Нідерланди (45%), Франція (44%), Велика Британія (44%), Латвія (39%), Литва (38%), Бельгія (36%), Німеччина (35%), Словаччина (34%), Естонія (33%), Чехія (32%), Румунія (30%), Болгарія (28%), Італія (27%), Ірландія (26%), Греція (25%), Португалія (24%).

Історично процес ухвалення самої Конвенції зайняв декілька років. 10–11 червня 2008 року в Страсбурзі відбулася закрита конференція кампанії Ради Європи з боротьби з насильством щодо жінок, включаючи домашнє насильство, де оцінено ефективність ужитих заходів для запобігання насильству щодо жінок і боротьби з ним [7]. У грудні 2008 року Комітет Міністрів створив експертну групу, вповноважену підготувати проєкт Конвенції. І в грудні 2010 року проєкт завершено [8].

Міжнародно-правове забезпечення боротьби з цим негативним явищем отримало логічне завершення: 11 травня 2011 року в Стамбулі підписано міжнародну угоду Ради Європи щодо насильства проти жінок та домашнього насильства – Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», або Стамбульську конвенцію (далі – Конвенція) [9].

Конвенція підписана 45 країнами світу, з них ратифікували всього 34 (Албанія, Андорра, Австрія, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Хорватія, Кіпр, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Грузія, Німеччина, Греція, Ісландія, Ірландія, Італія, Ліхтенштейн, Люксембург, Мальта, Монако, Чорногорія, Нідерланди, Північна Македонія, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Сан-Марино, Сербія, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина), у березні 2021 року Туреччина денонсувала Конвенцію [10].

Правова спільнота вважає, що ця Конвенція втілює певний міжнародний стандарт захисту та ефективного реагування проти будь-яких форм насильства над жінками [11]. При цьому варто зазначити, що гендерне насильство стосується не тільки жінок, а й чоловіків. Конвенція лише наголошує, що жінки й дівчата піддаються більшому ризику насильства за гендерною ознакою, аніж чоловіки.

О. Харитонова зазначає, що в Стамбульській Конвенції встановлено сутнісний зв'язок між досягненням рівноправності між жінками і чоловіками та викоріненням насильства над жінками, а також підкреслює інноваційність та унікальність Конвенції, а саме її ґрунтування на 4 стовпах (the four Pillars) – 4P: Prevention, Protection, Prosecution, Policy Integration:

- 1) попереджати всі форми насильства проти жінок (Prevention of all forms of violence against women);
- 2) захищати від усіх форм насильства проти жінок (Protection against all forms of violence against women);
- 3) переслідувати всіх, кого звинувачують у вчиненні актів насильства проти жінок (Prosecution of those accused of committing acts of violence against women);
- 4) інтеграція політик (Policy integration) означає, що подолання насильства стосовно жінок можливе завдяки не тільки кримінально-правовим та кримінально-процесуальним механізмам, а й інтегрованим політикам, спрямованим на впровадження сутнісної рівності між жінками та чоловіками.

Крім того, вчена у своїй праці продемонструвала проблеми із субстантивною рівністю жінок і чоловіків у сучасному суспільстві та їх «вихід» на гендерне насильство, яке є не лише актом індивідуального інтерперсонального злочину, а і виявом структурних нерівностей у гендерованому суспільстві [12, с. 31–33].

У статті 1 сформовано цілі Конвенції, які передбачали захист жінок від усіх форм насильства і їх недопущення; сприяння ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок; формування та реалізації політики та заходів для захисту всіх жертв насильства та надання їм допомоги; розвиток міжнародного співробітництва з метою ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства [9].

Визначення «домашнє насильство» Конвенція трактує так: «це всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні» [9].

Доцільно провести паралель із Кримінальним Кодексом України (далі – ККУ) [13]. У 2017 році ухвалено Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими негативними явищами» [14].

З огляду на це, ККУ доповнено статтею 126-1, де зазначається, що «домашнє насильство є умисним систематичним вчиненням фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах». Надана в диспозиції характеристика є схожою з визначенням, наданим Конвенцією, але слід звернути увагу на поняття «систематичність», адже воно відсутнє в тексті самої Конвенції [9].

Верховний Суд своєю Постановою від 25 лютого 2021 року в справі № 583/3295/19 зазначив, що в статті 126-1 ККУ словосполучення «систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства» описує діяння, яке вчиняється регулярно. Закінченням кримінальне правопорушення вважається з моменту вчинення хоча б однієї з трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) втретє, у результаті чого настав хоча б один з указаних у законі наслідків (фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи) [15]. Отже, під систематичністю слід розуміти вчинення певного діяння три і більше разів. Інакше кажучи, законодавець убачає кримінальне покарання для правопорушника тільки тоді, коли його дії матимуть систематичний характер, тоді як для настання адміністративної відповідальності, передбаченої статтею 173-2 КУпАП, достатньо одного випадку [16].

Загалом, проаналізувавши Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [17], можна стверджувати, що механізми реагування короткострокові, адже у випадках насилля в сім'ї кривдника можуть тимчасово ізолювати, провести з ним відповідну профілактичну роботу, але зазначені заходи, на нашу думку, слабо виконують превентивну функцію, тоді як Конвенція гарантує безпеку жертвам насилля від помсти та повторного вияву агресії, інформування жертви та членів їх сім'ї про небезпеку, коли правопорушник, наприклад, утік або його звільнено тимчасово чи остаточно [9].

Україна (як член Ради Європи) долучена до розробки Конвенції, але так і не ратифікувала її. У 2016 році були спроби ратифікації, однак виявились безрезультатними, оскільки не отримали необхідної кількості голосів у Парламенті.

Причинами стали наявність понять «гендер» та «соціальна роль» у Конвенції, що неабияк занепокоїло депутатів [18]. На їхню думку, це може загрожувати традиційним сімейним цінностям в Україні. До того ж певні побоювання висловили релігійні організації [19]. Вони вважають, що Конвенція проголошує захист від дискримінації за ознакою «гендерної ідентичності» та «сексуальної орієнтації», за якими особа ідентифікує себе не за статевими ознаками, а за своїм «внутрішнім почуттям». І це може провокувати поширення одноставих стосунків. Така проблема правового характеру, як труднощі в тлумаченні термінів «гендер» та «соціальна роль», є «містком», що пов'язує правові та моральні аспекти предмета цієї роботи. Надавши стислу характеристику правовим елементам забезпечення протидії домашньому насильству, перейдемо до моральної сторони цього питання.

На нашу думку, Конвенція поняттями «гендер» та «соціальна роль» проголошує певний захист від «гендерних стереотипів» у суспільстві, тобто жінка за своєю соціальною роллю не завжди може бути «хранителькою домашнього вогнища», насамперед вона є особистістю, яка незалежно від статі може обіймати керівні посади, проходити військову службу тощо.

Говорячи про статистику, можна сказати, що її дані є вкрай невтішними. За даними Національної соціальної сервісної служби України, за 2021 рік надійшло 211 362 звернення щодо насильства в сім'ї, з них 2756 отримано від дітей, 180 921 – від жінок, 27 676 – від чоловіків, 262 – від осіб з інвалідністю [20].

Відповідно до відомостей Національної поліції України з «Єдиного звіту про кримінальні правопорушення» про зареєстровані кримінальні правопорушення за ст. 126-1 ККУ у розрізі областей України можемо навести таку статистику за період січня-серпня 2021 року: Вінницька – 59, Волинська – 26, Дніпропетровська – 124, Донецька – 374, Житомирська – 80, Закарпатська – 104, Запорізька – 65, Івано-Франківська – 120, Київська – 134, Кіровоградська – 53, Луганська – 38, Львівська – 164, м. Київ – 108, Миколаївська – 59, Одеська – 98, Полтавська – 83, Рівненська – 87, Тернопільська – 95, Харківська – 157, Херсонська – 61, Хмельницька – 84, Черкаська – 44, Чернівецька – 81, Чернігівська – 37. Загалом – 2423 [21]. При цьому залишається не зовсім відомою статистика незареєстрованих справ у випадках, коли дружина свідомо відмовляється свідчити проти свого чоловіка (або навпаки).

Згідно з даними Державної судової адміністрації у «Звіті судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2020 рік» статистика показала, що за статтею 126-1 КК України справ у провадженні було 1882, кількість розглянутих справ – 1194, з них: з постановленням вироку – 926, примирення – 292, визнання винуватості – 13, відмовлено в затвердженні угоди про визнання винуватості і повернення справи прокурору – 4, повернуто прокурору – 11, закриття провадження в справі – 241, направлено для визначення підсудності – 6, застосовано примусові заходи медичного характеру – 6. Щодо кількості потерпілих осіб: усього – 649, з них жінок – 597, до 18 років – 6, з них дівчаток – 3, від 18 років і старше – 643. Кількість осіб, яким заподіяно шкоди: життю – 1, здоров'ю – 598, матеріальної та моральної – 50 [22].

У «Звіті судів апеляційної інстанції про розгляд апеляційних скарг і порядку кримінального провадження» апеляційними судами переглянуто 33 вироки, з них 13 залишено без змін, а 12 скасовано [23].

Аналіз судової практики доводить, що суди часто вдаються до примирення з потерпілим. Наприклад, у справі № 636/5156/19 [24] обвинувачений вчиняв психологічне насилля стосовно своєї матері. Правопорушник мав алкогольну залежність. Розпочавши словесний конфлікт на ґрунті сімейно-побутових проблем, почав вимагати в матері гроші на придбання алкогольних напоїв; потерпіла відмовилась надавати кошти зі своєї пенсії, після чого винний, погрожуючи їй фізичною розправою, підпалом її будинку, здійснив психологічний тиск на потерпілу. Під страхом почуття вона виконала вимогу. У підготовчому судовому засіданні обвинувачений визнав свою вину і пояснив, що з потерпілою примирився, в скоєному щиро розкаюється, просив закрити провадження та звільнити його від кримінальної відповідальності. Потерпіла, не маючи претензій, не заперечувала проти закриття кримінального провадження.

Аналогічно було закрито провадження в справі № 642/3661/19-к [25], за якою обвинувачений також чинив насилля щодо своєї матері. Перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, при цьому усвідомлюючи свою перевагу у фізичному розвитку, вчинив дії психологічного та фізичного насильства до своєї матері, словесно ображав потерпілу. Після цього наніс легкі тілесні ушкодження. Проте до судового розгляду потерпіла та обвинувачений заявили про примирення між собою. З огляду на це, обвинуваченого звільнено від кримінальної відповідальності.

Розглядаючи справи цієї категорії, суд часто затверджує угоди про примирення між потерпілим та підсудним, але трапляються поодинокі випадки вироків. Наприклад, у справі № 284/1104/20 [26] обвинувачений (раніше судимий за ст. 126-1 ККУ) безпричинно систематично вчиняв психологічне насильство щодо співмешкankи, що призвело до психологічних страждань, а також погіршення якості життя потерпілої, втрати повноцінного сну та від-

починку, негативних переживань. Суд визнав його винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України, призначивши покарання у вигляді 1 року позбавлення волі.

До того ж під час вирішення таких справ перепоною є велика кількість справ, повернутих для належного оформлення до відповідного відділу поліції. Основною підставою повернення зазначених протоколів є недотримання вимог КПК чи КУпАП під час їх складання. Крім того, часто працівники правоохоронних органів не можуть визначити об'єктивну сторону адміністративного правопорушення (наприклад, не відрізняють звичайну сварку між подружжям чи членами родини та вважають це вчиненням психологічного насильства (словесні образи, погрози, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи)) [27].

У випадках, коли суду не надають документів, які свідчать про повторюваність вчинення особою правопорушення, відбувається неправильна кваліфікація вчинених дій та призначення покарання, внаслідок чого особа може взагалі його уникнути.

Звісно, Конвенція не є панацеєю. Навіть якщо Україна ратифікує її, викоринити таке явище, як «домашнє насильство», із суспільства відразу не вдасться. Але цим рішенням Україна не тільки розвиває рівень нормативного регулювання протидії домашньому насильству (як основної мети), а й досягає факультативних цілей – продовжує інтеграцію в європейській політико-правовий простір, підвищує рівень власної відповідності Маастрихтським та Копенгагенським критеріям членства в ЄС та ін.

Зокрема, одним із важливих превентивних заходів є ефективна робота з надання допомоги постраждалим особам та самим правопорушникам. Ідеться як про медичну, так і про психологічну допомогу, як-от упровадження лікувальних програм, спрямованих на навчання осіб, що вчинили домашнє насильство, ненасильницької поведінки

в міжособистісних стосунках із метою запобігання повторенню насильства та зміни насильницького стилю поведінки. З огляду на це, доцільно запровадити в закладах освіти сексуальне виховання, а також включення адаптованого до рівня розвитку учнів навчального матеріалу з таких питань, як рівність між жінками та чоловіками, взаємна повага, вирішення конфліктів у стосунках без застосування сили, насильство стосовно жінок за гендерною ознакою та право на особисту цілісність, на всіх рівнях навчання.

Висновки. Нерівність чоловіка та жінки – явище історичне, яке існує дотепер. З огляду на вищенаведену статистику, боротьба з такими явищами, як домашнє насильство та насильство проти жінок, має стати пріоритетом України на шляху до євроінтеграції. Конвенція формує вектори руху не тільки для державних органів, а й для самого суспільства, показуючи, що домашнє насильство – не приватна справа, його потрібно не змовчувати, а відкрито з ним боротися, адже це є злочином. Конвенція забезпечує комплексні заходи із запобігання та протидії насильству над жінками та домашньому насильству, рекомендує державам установити відповідальність за найсерйозніші сексуальні злочини [9]. Текст Конвенції визнає насильство стосовно жінок порушенням прав людини, а також одним із видів дискримінації. Для України ратифікація Конвенції є стратегічно важливою, вона посилить адаптацію національного законодавства в галузі боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством до вимог права ЄС. Долучаючись до цього документа, Україна має гарантувати реальне його виконання (не окремих частин, а комплексу). Що стосується внутрішнього вдосконалення, то варто посилити контроль над процесуальними діями працівників поліції, досудовим розслідуванням, гарантувати повний та всебічний розгляд справ. До того ж визнання Україною цього документа є потужним кроком для побудови ефективної системи боротьби з насильством щодо жінок та домашнього насильства загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщук Н.В. Виникнення та сутність феномена гендерного насильства: історико-правовий екскурс. *Форум права*. 2008. № 1. С. 18–22.
2. Попередження домашнього насильства щодо дівчат та жінок у м. Києві: модель, особливості, перспективи / Я.І., Бордіян, Т.В., Журавель, О.Л., Кулаковська та ін. Київ : «ВБ «Калита», 2017. 98 с.
3. Council of Europe Recommendation Rec (2002). URL: [https://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/rec2002\(5\)_en.doc](https://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/rec2002(5)_en.doc). (дата звернення: 04.02.2022).
4. Recommendation CM/Rec (2007)17 of the Committee of Ministers to member states on gender equality standards and mechanisms. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d4aa3. (дата звернення: 04.02.2022).
5. Recommendation CM/Rec (2010)10 of the Committee of Ministers to member states on the role of women and men in conflict prevention and resolution and in peace building. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cea74. (дата звернення: 04.02.2022).
6. Survey on violence against women in EU (2012). URL: <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>. (дата звернення: 04.02.2022).
7. Historical background. Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence. URL: <https://www.coe.int/en/web/istanbulconvention/historicalbackground>. (дата звернення: 04.02.2022).
8. Campaign to combat violence against women, including domestic violence (2006–2008). URL: <https://www.coe.int/t/dg2/equality/DOMESTICVIOLENCECAMPAIGN/>. (дата звернення: 04.02.2022).
9. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680462546>. (дата звернення: 04.02.2022).
10. Chart of signatures and ratifications of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=210>. (дата звернення: 05.02.2022).
11. Харитонова О., Тітко І. Злочин, пов'язаний з домашнім насильством: правові проблеми та практичні рекомендації. 2020.
12. Харитонова О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Харків : Права людини, 2018. 344 с.
13. Кримінальний кодекс України : зі змін та допов. станом на 6 вересня 2021р./уклад. та підгот. В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2021. 384 с.
14. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими негативними явищами : Закон України від 06 грудня 2017 року № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#Text>.
15. Постанова Верховного Суду від 25 лютого 2021 року у справі № 583/3295/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213443>. (дата звернення: 05.02.2022)
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення : станом на 1 верес. 2021 р. Харків : Право, 2021. 382 с.
17. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
18. Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України. 2016. URL: <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/6366.html>.
19. Релігійні діячі переконують у недоцільності ратифікації Стамбульської конвенції. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-against-ratification-of-istanbul-convention>. (дата звернення: 05.02.2022).

20. Статистичні данні Національної соціальної сервісної служби України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/20575.html>. (дата звернення: 05.02.2022).
21. Відомості Національної поліції України «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення». URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/92038/response/343166/attach/3/22.pdf?cookie_passthrough=1. (дата звернення: 05.02.2022).
22. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження. 2020. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/main_site/1k_2020.xlsx. (дата звернення: 05.02.2022).
23. Звіт судів апеляційної інстанції про розгляд апеляційних скарг у порядку кримінального провадження за 2020. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/main_site/2k_2020.xlsx. (дата звернення: 05.02.2022).
24. Справа № 636/5156/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87194899>. (дата звернення: 05.02.2022).
25. Справа № 642/3661/19-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84710876>. (дата звернення: 05.02.2022).
26. Справа № 284/1104/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95876389>. (дата звернення: 05.02.2022).
27. Узагальнення практики застосування місцевими судами м. Харкова і Харківської області положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». URL: https://hra.court.gov.ua/sud4818/inshe/inf_court/uzag20k4. (дата звернення: 05.02.2022).